

Kopeček, Lubomír: Éra nevinnosti.

**Česká politika 1989–1997. Brno: Barrister & Principal,
2010, 380 stran, ISBN: 978-80-87029-98-5.**

Ladislav Cabada¹

Odborná reflexe moderních a soudobých politických procesů je jednou z nejnáročnějších – a současně v rámci odborné komunity i širší zainteresované veřejnosti nejméně vděčných – cest, po kterých se sociální věda může vydat. Důvodem je přirozeně zejména skutečnost, že fakticky téměř všichni sociální vědci se cítí být schopni relevantně k takovým tématům vyjádřit, a pokud již ne vlastní odbornou analýzou, pak alespoň „zasvěceným“ komentářem či recenzí, která spíše než to, co bylo v posuzovaném díle napsáno, nastiňuje, jak by – pokud by tak učinil – dané téma uchopil sám komentátor či recenzent. Podobně i všichni „pamětníci“ – ti, kteří se na analyzovaných dějích aktivně podíleli, ale mnohdy i ti, kteří se do analyzovaných procesů nijak aktivně nezapojovali – cítí potřebu prezentovat svou vlastní verzi, případně svůj vlastní příběh. Všechny tyto skutečnosti a pokušení jsou ještě zesíleny v situaci, kdy jsou předmětem analýzy a debaty soudobé politické procesy v domácím, národním politickém systému, v našem případě tedy politický vývoj české polistopadové politiky.

Snad i výše nastíněné skutečnosti jsou příčinou toho, že v české písíci politologické komunitě nalezneme více monografií věnovaných některým zahraničním politickým systémům (např. německému, rakouskému, ruskému či polskému) než politickému systému České republiky. Jistě, máme k dispozici již poměrně velký počet knih věnovaných zejména českým politickým aktérům, dominantně pak politickým stranám a genezi stranického systému, volebním procesům v České republice, evropeizaci české politiky a společnosti apod. Stěžejní díla analyzující z politologické perspektivy vývoj v České republice po roce 1989, taková, k nimž budou vysokoškolští pedagogové a intelektuálové za několik dekád odkazovat jako ke „kánonům“ vysvětlujícím někdejší politické děje, však dosud postrádáme. Snad by jedním z prvních výstupů,

¹ Kontakt: Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Metropolitní univerzita Praha, Univerzitní středisko Plzeň, Koterovská 85, 326 00 Plzeň; e-mail: cabada@mup.cz.

kteří se vydávají na „cestu k nesmrtelnosti“, mohla být i nejnovější kniha brněnského politologa Lubomíra Kopečka *Éra nevinnosti: Česká politika 1989–1997*.

Lubomír Kopeček, narozený v roce 1975, je jedním z nejvýraznějších představitelů politologické generace, jež odborně vyrůstala až po Listopadu 1989. V 90. letech a ještě v prvních letech po roce 2000 vystudoval hned tři obory – vedle politologie rovněž historii a právo –, a získal tak velmi dobré základy, na nichž vystavěl svou odbornou a publikační činnost. Společně s Vitem Hlouškem a zejména v posledním období také samostatně zpracoval řadu knižních publikací věnovaných především středoevropské politice, přičemž zvláštní pozornost dlouhodobě věnuje zejména slovenské politice (bez nadsázky lze napsat, že Kopeček je dnes nejvýraznějším českým odborníkem na slovenský politický systém). Již předchozí texty dostatečně ukázaly základní rysy Kopečkova badatelství a akademického psaní – široký sociálně-vědní rozhled, nesmírné zapálení pro práci, neutuchající zvědavost spojenou se snahou dospět vlastní analýzou k vysvětlení, ale také řemeslnou zručnost a čtivost při vlastní tvorbě. Všechny tyto charakteristiky nacházíme rovněž v nové Kopečkově knize a bezesporu je již můžeme považovat za trvalou součást autorovy kreativity.

V úvodu publikace Kopeček vysvětluje, proč jako název knihy zvolil sousloví „éra nevinnosti“, resp. proč takové označení omezuje koncem roku 1997. Domnívá se, že Listopad 1989 vrhnul do politiky „mohutný příliv zapálených lidí, jejichž základní motivací bylo ovlivňování a změna věcí veřejných ... tyto lidé vykazovali mimořádné nasazení pro „věc“ – ať už jakoukoliv. Neodmyslitelné průvodní jevy samozřejmě představoval politický amatérismus ...“ (s. 6). S takovým východiskem lze v zásadě souhlasit, na druhé straně by bylo namístě zmínit i skutečnost, že zejména u části ekonomických specialistů nelze přehlednout, že jejich „věc“ – prosazovaná bezesporu s mimořádným zapálením – se výrazně lišila od „věcí“ ostatních, zacílených k budování politických institucí a – logicky – i vlastních pozic v těchto institucích. Na mysl mám ty, u nichž jako hlavní motiv ke vstupu do politiky pozoruji snahu ovlivnit transformační procesy k vlastnímu prospěchu, či obecněji řečeno, ekonomické pragmatiky, kteří pochopili, že po nějaký čas budou ekonomické procesy plně spojeny s politickými rozhodnutími, a proto se dočasně stali politiky. Na druhé straně nechci zpochybnit autorovu klíčovou premisu: bez zapálení na všech úrovních by česká demokratická tranzice jednoznačně měla jinou, dirigističtější podobu a její výsledky by se spíše podobaly tomu, co pozorujeme východněji od středoevropského prostoru. Aneb jinak řečeno, éra nevinnosti je pouze jiným výrazem, jakousi metaforou pro dostatečně silnou a demokraticky zacílenou – nikoli však naivní – proto-

občanskou společnost, jež se stala základem polistopadových politických elit a celého transformačního procesu. Plně pak lze souhlasit s autorovým přesvědčením, že tato unikátní konstelace je neopakovatelnou kapitolou českých dějin srovnatelnou s léty budování československého státu po roce 1918.

Předkládaná analýza je založena na kombinaci historických a politologických přístupů, na mnoha místech v knize nicméně Kopeček prokazuje i širší záběr, když se pouští do právních a dokonce ekonomických rozborů, aniž bychom měli pocit, že je v argumentaci méně přesný a přesvědčivý. Rozkročení mezi soudobou historií a politickou vědou je paradoxně jak největší předností, tak i nejvýraznějším rizikovým bodem knihy. Autorova schopnost citlivě a dostatečně reprezentativně i selektivně pracovat s dobovými zdroji – primárně dobovým tiskem – v kombinaci se zasazováním zkoumaného do vybraných teoretických a analytických rámců politické vědy posouvá knihu nad běžný standard „pouze“ historických či „pouze“ politologických publikací. Na druhé straně může být puristy z obou vědních směrů považována i za svého druhu slabinu, jak naznačila např. mně ne zcela srozumitelná argumentace historika a publicisty Tomáše Zahradníčka v recenzním sloupku deníku Dnes. Osobně považuji rizika spojená s „rozmělněním vědeckého dopadu“ kombinací několika vědních přístupů za zcela podružná v porovnání s tím, jaké výhody takový přístup dává a jichž Kopeček dokázal velmi dobře využít. Naopak a paradoxně mi jako „rušivější“ připadá, když se v některé z částí knihy – dominantně v dodatku – autor rozhodne opřít se zcela o jednu disciplínu, v tomto případě o politickou vědu (byť i v této kapitole autor opakovaně odkazuje k historii a historikům).

Vlastní analýzu staví autor chronologicky, přičemž jako hlavní milníky oddělující jednotlivé periody, resp. kapitoly používá volební cykly. Historické základy přitom Kopečkovi nedovolují, aby některé periody prostě přešel jako méně podstatné – v tomto ohledu nabízí čtenáři mj. rovněž velmi užitečnou kroniku polistopadových dějů. Citlivě naopak redukuje výčty aktérů, v dobovém okamžiku zdánlivě důležitých, s odstupem jedné až dvou dekád již podružných. Jeho text tak není „živočichopisem“, Kopeček citlivě selektuje, přičemž vždy argumentuje, co pro něj je – či není – podstatné. Taková redukce nicméně opět může nahrávat kritikám ze strany historických „puristů“ – politický životopis „proslulého“ politika a ministra za křesťanské demokracie Antonína Baudyšeho zabírá v knize dvě strany (zcela oprávněně, právě tento politik se velmi výrazně podílel na mediálním obraze své strany v první polovině 90. let), u mnoha dalších aktérů však podobné exkurzy chybí. Autorův „subjektivismus“ tak přirozeně může být předmětem kritiky, na druhé straně je právě tím, co z knihy, jež je kronikou, činí

zajímavé a poutavé čtení. Kopeček čtenáři nabízí vlastní příběh a vlastní vidění událostí a osob, na druhé straně nedává nijak výrazně najevo své osobní preference ideové, programové či jiné a zachovává dostatečný odborný odstup od analyzovaného problému. Jistě, mírnou náklonnost k pravicové politice a občanským demokratům v knize můžeme zaznamenat – např. ve formě absence výraznější kritiky vůči některým postavám ODS připomínajícím tragikomického lidovce A. Baudyše –, ale přijatelná míra obecných odborných či metodologických zásad ani vkusu tím v žádném případě nebyla překročena.

Nová, autorsky zralá kniha Lubomíra Kopečka nepostrádá kvalitu ani ambici a bezesporu se na několik příštích let stane nepostradatelnou učebnicí pro studenty politologie, soudobé historie a dalších sociálních věd. Velice užitečný by byl i její případný přenos do světového jazyka, resp. směrem k zahraniční odborné komunitě. O její nadčasovosti pak rozhodne zejména to, zda bude vystavena soutěži a v jaké kvalitě budou případně vycházet díla „rivalská“, jichž je pro bohatou a vrstevnatou debatu tolik zapotřebí, ještě spíše však to, zda léta transformace v Československu a České republice budou i za několik desetiletí představovat stejně zajímavé téma jako dnes, resp. nakolik budou překryta možnými zlomy a zvraty v bezesporu velmi zajímavém 21. století.